

Της Εύπλοιας

Στη χώρα μας, και τουλάχιστον μέχρι το 1860, με βάση την τότε νομοθεσία, η στρατιωτική θητεία του κάθε υπόχρεου προς στράτευση, μπορούσε να εκπληρωθεί και δι' αντικαταστάσεως.

Αυτό γινόταν συνήθως με συμφωνία συμβολαιογραφική. Ο εύπορος υπόχρεος προς στράτευση, κατέβαλε το συμφωνημένο ποσό σε αυτόν που θα τον αντικαθιστούσε, και αυτός ανέλαμβανε να υπηρετήσει στη θέση του.

Σε ένα συμβόλαιο του 1838 της Ερμούπολης, αναγράφεται τέτοια συμφωνία με την οποία ο γραφέας Σαράντης Ραφαήλ, καταβάλλει σε μετρητά 70 δίστηλα στον Αργύριο Αντωνίου, για να υπηρετήσει ως αντικαταστάτης του για 4ετή στρατιωτική θητεία.

Παραθέτουμε μερικά στοιχεία για τη στρατιωτική θητεία στις αρχές του ελληνικού κράτους (1833 - 1860).

Αρχικά με νόμο του 1837 η στρατιωτική θητεία ήταν 4ετής, γρήγορα όμως έγινε 3ετής.

Το ελάχιστο "μέγεθος", ήτοι ύψος, ήταν 1,56, δηλαδή με λιγότερο ύψος δεν σε απέγραφαν για την κλήρωση, στο δε ιππικό ήταν 1,68.

Η ηλικία των στρατευσίμων ήταν μεταξύ 18 -24 ετών.

Αλλά εκεί που γινόταν πραγματικά το σώσε, ήταν πριν την κλήρωση των στρατευσίμων, κατά την απογραφή και σύνταξη των καταλόγων προς στράτευση.

Οι ηλικίες ανεβοκατέβαιναν προς αποφυγή των ως άνω ηλικιακών ορίων, ληξιαρχικές πράξεις δεν υπήρχαν και όπου υπήρχαν μαγειρεύονταν, οι πολιτικοί φίλοι απέφευγαν την απογραφή, ενώ οι πολιτικοί αντίπαλοι και οι απείθαρχοι απογράφονταν πρώτοι - πρώτοι κλπ.

Τέλος, οι Κληρώσεις στρατεύσιμων που γίνονταν δημόσια και η αποφυγή παρουσίας των Κληρωτών ήταν επίσης σύνηθες φαινόμενο ανυποταξίας...

Ποια είναι η διαφορά μεταξύ των ανυπότακτων και των λιποτακτών;

Ανυπότακτος είναι αυτός ο οποίος ενώ έχει κληθεί να παρουσιαστεί στον στρατό, δεν παρουσιάζεται καθόλου.

Λιποτάκτης είναι αυτός ο οποίος ενώ έχει παρουσιαστεί κανονικά στον στρατό το "σκάει" από αυτόν.

Ανυπότακτος κηρύσσεται κάποιος από την στιγμή που δεν παρουσιάζεται την ημέρα που έπρεπε για κατάταξη ενώ λιποτάκτης κηρύσσεται κάποιος ύστερα από δεκαπέντε συνεχόμενες μέρες αδικαιολόγητης απουσίας.

Στο κείμενο που ακολουθεί αναφέρονται πράξεις Λιποταξίας ανά την χώρα, ανυποταξίες, αυτομόληση, στάσεις στο στρατό, πράξεις Ανυπακοής από τις οποίες βρίθει η στρατιωτική ιστορία και οι οποίες αποσιωπώνται, ενώ προβάλλονται διαστρεφικά οι εθνικιστικές σφαγές για να εξυπηρετήσουν ένα αναχρονιστικό συντηρητικό και παράλογο ισχύον σύστημα.

Η καταστροφή του Λάλα (13-6-1821).

Οι Τουρκαλβανοί Λαλαίοι, πολεμιστές κατ' επάγγελμα, που είχαν γίνει οι περισσότεροι πλούσιοι από αρπαγές και λεηλασίες στις οποίες επιδίδονταν. Καύχημά τους ήταν ότι δεν είχαν νικηθεί ποτέ σε μάχη. Όταν κηρύχτηκε η Επανάσταση, ενώ οι άλλοι Τούρκοι της Πελοποννήσου φοβήθηκαν και κλείστηκαν στα φρούρια, οι Λαλαίοι έμειναν στο χωριό τους και ενεργούσαν επιδρομές, κατά τις οποίες λεηλατούσαν τα πάντα. Γι' αυτό, το συνέδριο των προκρίτων, που συνήλθε στο Αίγιο, αποφάσισε να σταλεί εκεί εκστρατευτικό σώμα. Άρχισαν λοιπόν να συγκεντρώνονται: Ηλείοι, με αρχηγούς το Σισίνη και το Βιλαέτη. Καλαβρυτινοί, με τους Φωτήλα και Λεχουρίτη. Τριφύλιοι με το Χριστόπουλο. Γορτύνιοι, με τους Πλαπουταίους. Ζακυνθinoί και Κεφαλλήνες, με τους Ανδρέα και Κώστα Μεταξά και Ανδρέα Πανά. Όλοι αυτοί, 2.500 περίπου, με δύο κανόνια που είχαν οι Κεφαλλήνες, συγκεντρώθηκαν και στρατοπέδευσαν στη θέση Πούσι, μια ώρα μακριά από το Λάλα. Οι πολεμιστές Λαλαίοι ήταν περίπου 1.000. Στις πρώτες μικροσυμπλοκές που έγιναν νικήθηκαν οι Ολύμπιοι και οι Γορτύνιοι και υποχώρησαν. Σημειώθηκε τότε στο εκστρατευτικό σώμα λιποψυχία και άρχισαν οι λιποταξίες.

1822 - ΟΙΤΗ

Προς τον Μινίστρον των Εσωτερικών και προσωρινόν Μινίστρον του Πολέμου

Ο Άρειος Πάγος, χωρίς χρήματα προβλέπει ζωοτροφίας, πληρώνει ναύλους, αγοράζει πολεμικά εφόδια, συστήνει απέναντι του Ζητουνίου και του Πατρατζικίου στρατόπεδα και διασκορπιθέντα τα συνάζει. Εμποδίζει μυριοτρόπως την συνήθη Ελληνικήν λιποταξία, ενασχολείται να εύρη τροφάς με μόνην την ελπίδα των γροσίων της συνεισφοράς.

Το στρατόπεδό μας ακόμη εις Αγ. Μαρίνα η κακοκαιρία εμπόδισεν έως σήμερον κάθε κίνημα. Σήμερον ως τόσον ακούομεν πόλεμον, το επάνω στρατόπεδον ευρίσκεται εν και περί το Πατρατζίκι, όπου εις μόνα 4 σπίτια είναι κλεισμένοι εχθροί, ο δε εχθρός στρατοπεδεύει εις Λιανοκλάδι. Παρακαλούμεν, μην αμελήσετε στιγμήν να μας

προφθάσετε πολεμικά εφόδια, ότι υστερούμεθα διόλου, και εμπορείτε να συμπεράνετε τι ακολουθεί. Έρρωσθε.

Εν Λιθάδα τη 11 Απριλίου 1822

+ Ταλαντίου Νεόφυτος Πρόεδρος

Ανθιμος Γαζής, Δρόσος Μανσόλας, Ιωάννης Ειρηναίος, Κ.Τασσικά, Κωνσταντίνος Ιωάννου

1823 - ΒΟΡΕΙΑ ΕΥΒΟΙΑ

Η σφαγή της Βόρειας Εύβοιας το καλοκαίρι του 1823 καθώς και η ύποπτη "λιποταξία" των υπερασπιστών της στο "Δερβέσι" είναι αναμφισβήτητο γεγονός από όλες τις ιστορικές πηγές.

<http://kireas.org/>

1848 - ΚΕΦΑΛΛΟΝΙΑ

Η Εξέγερση του Σταυρού (1848) Τον Σεπτέμβριο του 1848 όλα ήταν έτοιμα για το μεγάλο χτύπημα στους Άγγλους της Κεφαλονιάς. Τόπος εξόρμησης ήταν ο ελαιώνας της πρωτεύουσας και στόχος η αγγλική φρουρά, οι Άγγλοι αξιωματικοί, ο τοποτηρητής D'

Everton και οι υπόλοιπες πολιτικές και αστυνομικές αρχές. Οι Ιωάννης Τυπάλδος Καπελέτος, Γεώργιος Μεταξάς Λυσσέος και Νικόλαος Φωκάς «Ρεπούμπλικας» θα αποτελούσαν την προσωρινή κυβέρνηση και η αστυνόμευση του νησιού θα βρισκόταν στα χέρια του πρώην αστυνόμου Ιωάννη Μεταξά Ιακωβάτου. Μέχρι την ημέρα του Σταυρού (14 / 26 Σεπτεμβρίου 1848), η αστυνομία ερευνούσε το νησί πιθαμή προς πιθαμή αναζητώντας πιθανές εστίες εξέγερσης, χωρίς όμως κανένα αποτέλεσμα. Τις μυστικές προετοιμασίες, ωστόσο, σημάδεψε η λιποταξία του Νικολάου Φωκά στην Πάτρα. Ο πρώην αρχηγός θεωρούσε ότι το κίνημα δεν ήταν κατάλληλα προετοιμασμένο και διέβλεπε μία επικείμενη ήττα, σύμφωνα με μάρτυρες της εποχής.

www.corfuhistory.eu

1851 - ΣΥΡΟΣ

Ερμούπολις. Την παρελθούσαν Κυριακήν 2 τρέχοντος εγένετο μετ' άκρας ησυχίας και τάξεως εν τω Ναώ της Μεταμορφώσεως η κλήρωσις των εικοσιδύω στρατευσίμων τους οποίους ο Δήμος μας υποχρεούται να συνεισφέρει εις τον Στρατόν. Εκ των κληρωθέντων συνελήφθη ήδη το εν τρίτον σχεδόν, και απεστάλλει εις τας Στρατιωτικές φάλαγγας. Ελπίζεται δε η σύλληψις και των λοιπών, διότι ελήφθησαν δραστήρια μέτρα δια να μη αποδράσωσιν οι κληρωθέντες όπως συνέβη το απελθόν έτος και το προ αυτού.

8 Δεκεμβρίου 1851, «Ο ΑΙΟΛΟΣ», αριθ.383

1880 - ΣΥΡΟΣ

Βασίλειο της Ελλάδος

Ο Δήμαρχος Ερμουπόλεως

Προς άπαντας τους ημετέρους συμπολίτας

Η Κυβέρνησις πεισθείσα ότι ικανός αριθμός επιστράτων, νομίμως προσκληθέντων ίνα παράσχωσι τους εαυτών βραχίονας τη Πατρίδι, την τιμήν του Έθνους και του Ελληνισμού σύμπαντος εν πάση νομιμότητι και εν παντί δικαίω αναγκαζόμενη να διεκδικήση, ου μόνο δεν υπήκουσαν αλλά οι μεν αυτών φυγοστρατούσιν οι δε κατέστησαν ανυπότακτοι, ηναγκάσθη να εφαρμόση κατά πάντων τούτων το άρθρον 100 και επόμενα του ΨΙΣΤ' νόμου, ήτοι τας ποινάς ας δις ήδη εδημοσιεύσαμεν. Την περί τούτου απόφασιν του Υπουργείου των Στρατιωτικών δημοσιεύοντες ώδε, και πάλιν επαναλαμβάνομεν την προτροπήν προς τους *ανυποτάκτους ή φυγοστράτους* του ημετέρου Δήμου όπως σπεύσωσιν υπό τας σημαίας της Πατρίδος, πριν ή το στίγμα της ατιμωτικής ποινής εγκολαφθή επί του μετώπου αυτών.

Εν Ερμουπόλει Σύρου, τη 11 Δεκεμβρίου 1880

Ο Δήμαρχος Δ. Βαφιαδάκης

«ΠΑΝΟΠΗ», Δεκέμβριος 1880

1884 - ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Θητεία και λιποταξίες στη νεοαπελευθερωμένη Θεσσαλία Στρατεύσιμοι από τη Σκλάταινα και τα χωριά του δήμου Γόμφων

Από τον Γιώργο Φ. Γούσια

A. Στρατεύσιμοι του 1890

Η γενική υποχρεωτική στρατιωτική θητεία στην Ελλάδα (όπως διαβάζουμε στην ιστοσελίδα της Διεύθυνσης Στρατολογικού του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας) καθιερώθηκε περί το 1880 και συμπίπτει σχεδόν χρονικά με την απελευθέρωση της Θεσσαλίας. Έως τότε ίσχυε το σύστημα της στράτευσης με κλήρωση (ένας στρατιώτης 18 έως 30 ετών για κάθε 150 κατοίκους), από την οποία προήλθε ο όρος "κληρωτός", που διασώζεται ως τις μέρες μας και χρησιμοποιείται, σχεδόν πάντοτε αδόκιμα, από πολλούς. Οι στρατεύσιμοι της εποχής εκείνης είχαν την «τιμή» να προσκαλούνται ονομαστικά από τον Υπουργό των Στρατιωτικών και η πρόσκληση αυτή να δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Στη συνέχεια ακολουθεί το Παράρτημα της ΕτΚ 218/19-6-1890 με το οποίο προσκαλούνται οι στρατεύσιμοι του νομού Τρικάλων -ο νομός Καρδίτσας ιδρύθηκε πολύ αργότερα και ως τότε αποτελούσε την ομώνυμη επαρχία- και οι οποίοι έπρεπε να παρουσιαστούν στις μονάδες τους μετά από εκατό ημέρες, την 1η Οκτωβρίου. Καθήκοντα Υπουργού των Στρατιωτικών ασκούσε την περίοδο εκείνη ο Χαρίλαος Τρικούπης (1832-1896), ο οποίος το διάστημα 9/5/1886 -24/10/1890 ήταν και πρωθυπουργός της χώρας. Και επειδή την εποχή αυτή ο όρος μέσα μαζικής επικοινωνίας ήταν ανύπαρκτος, καθότι δεν υπήρχε άλλο μέσο πλην των εφημερίδων που κυκλοφορούσαν μόνο στα αστικά κέντρα και σπανιότατα έφθαναν στην ελληνική ύπαιθρο, την ανάγκη της πληροφόρησης και της ενημέρωσης υπηρετούσαν οι ιερείς, οι οποίοι καλούνταν να διαβάζουν στις εκκλησίες κάθε Κυριακή τις σχετικές εντολές και τους νόμους της διοίκησης. Η πρόσκληση για στράτευση έγινε με βάση την «ενεστώσα απογραφή». Δεν γνωρίζω εάν εδώ εννοείται κάτι το ειδικότερο, πάντως γενική απογραφή του πληθυσμού διενεργήθηκε στις 15-16 Απριλίου του 1889 και δημοσιεύτηκε τον επόμενο χρόνο.

1 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΡΙΘ.218 -1890- Εν Αθήναις τη 19 Ιουνίου ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Αριθ. 27495

Περί κλήσεως των κληρωτών της ενεστώσης απογραφής του νομού Τρικκάλων

Ο ΕΠΙ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Συμφώνως πρὸς τὰ ἀρθρα 79, 80,81, τὸ εδάφιον γ' τοῦ ἀρθρου 95 τοῦ νόμου περὶ στρατολογίας τοῦ κατὰ γῆν στρατοῦ, τὸ ἀρθρον 2ον του ΑΩΑ' νόμου τῆς 4ης Ιανουαρίου 1890 περὶ τῶν δυνάμεων τοῦ κατὰ τὴν γῆν στρατοῦ· Καλοῦνται τὴν 1ην Οκτωβρίου ε.ε. οἱ κληρωτοὶ τοῦ νομοῦ Τρικκάλων οἱ εγγεγραμμένοι ἐν τοῖς οριστικοῖς στρατολογικοῖς ἐλέγχοις, νὰ προσέλθωσι καὶ καταταχθῶσιν εἰς τὸν στρατόν μὲν ἐμφαινόμενοι ἐν τῷ κατωτέρῳ ὑπὸ στοιχ. Α' πίνακι, ἐνώπιον τῶν σωμάτων εἰς ἃ ἐτοποθετήθησαν, ἂν ταῦτα ἐδρεύωσιν ἐν τῷ νομῷ τῆς ἐγκαταστάσεων των, ἢ, ἂν δὲν ἐδρεύωσιν ἐν τῷ νομῷ, ἐνώπιον τοῦ στρατολογικοῦ γραφείου τοῦ νομοῦ, μόνον ὅπως παραδοθῶσι παρ' αὐτοῦ εἰς τὴν χωροφυλακὴν, ἵνα αὐτὴ ὀδηγήσῃ αὐτοὺς εἰς τὰ μέρη εἰς ἃ ἐδρεύουσι τὰ σώματα, εἰς τὰ ὁποῖα οφείλουσι νὰ προσέλθωσι καὶ ὅπως χορηγηθῶσιν αὐτοῖς τὰ πρὸς τὴν συντήρησιν χρηματικὰ μέσα μέχρι τῆς εἰς τὸ σῶμα ἀφίξεώς των, ὡς καὶ τὰ τῆς πορείας ἀπαιτούμενα ἐξοδα. Οἱ δὲ ἐμφαινόμενοι ἐν τῷ κατωτέρῳ ἐτέρῳ ὑπὸ στοιχ. Β' πίνακι ἐνώπιον τοῦ στρατολογικοῦ γραφείου τοῦ νομοῦ των.

ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΚΑΛΩΝ

ΠΙΝΑΞ Α'

Κατάστασις ὀνομαστικῆ ἀνδρῶν, ὧν ἡ πρὸς στράτευσιν σωματικὴ ἰκανότης ἐξητάσθη παρὰ τοῦ στρατολογικοῦ συμβουλίου καὶ οἵτινες κατετάχθησαν εἰς τὰ κάτωθι σώματα.

.....

ΔΗΜΟΣ ΓΟΜΦΩΝ

Διετείς Εις το 4ον σύνταγμα πεζικού τάγμα απεσπασμένον εις Τρίκκαλα

1. Γκέκας Δημήτριος....(ακολουθούν 9 ονόματα)

Εις το 1ον σύνταγμα πυροβολικού εν Αθήναις 1. Καραγκούνης Αναστάσιος Αθανασίου
.....(ακολουθούν 3 ονόματα)

Εις το 2ον σύνταγμα ιππικού εν Λαρίση 1. Πάνου Δημήτριος Αποστόλου ... (ακολουθούν 2
ονόματα)

Διαθέσιμοι

Εις το 4ον σύνταγμα πεζικού τάγμα απεσπασμένον εις Τρίκκαλα 1. Καραβέλης Ιωάννης
Χρήστου .... (ακολουθούν 18 ονόματα)

Κατάστασις ονομαστική των απαλλαγέντων παρά του στρατολογικού συμβουλίου και μη
καταβαλόντων το κεκανονισμένον αντισήκωμα.....

Εις τους εκπροθέσμως προσερχομένους επιβληθήσεται πρόσθετος υπηρεσία συμφώνως
ταις διατάξεσι των άρθρων 146, 147 και 152 του νόμου περί στρατολογίας.

Η παρούσα δημοσιευθήσεται εν τη Εφημερίδι της Κυβερνήσεως και αναγνωσθήσεται
επ'εκκλησιαίς καθ'ημέραν Κυριακήν ανά πάσαις ταις πόλεσι, κωμοπόλεσι και χωρίοις των

οικείων δήμων.

Εν Αθήναις της 29 Μαΐου 1890

Ο Υπουργός

Χ.ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ

Β. Στρατεύσιμοι του 1883

Μερικά χρόνια όμως νωρίτερα και ενώ η ένταξη της Θεσσαλίας στο Βασίλειο της Ελλάδος μόλις είχε κλείσει διετία, με μια άλλη πρόσκληση που δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως αριθμ. 486 της 19/11/1883, εξήντα πέντε πρόγονοί μας από ολόκληρο το Δήμο Γόμφων κλήθηκαν να προσέλθουν την 20ην Ιανουαρίου του 1884 στο στρατολογικό γραφείο των Τρικάλων. Ενδεχομένως να είναι κουραστική η παράθεση και άλλων ονομάτων, αλλά επειδή από τότε μας χωρίζουν πάνω από 125 χρόνια και τα στοιχεία αυτά πιθανόν για πολλούς να αποτελούν οικογενειακά ντοκουμέντα, τα μεταφέρω διατηρώντας την ορθογραφία και τα συντακτικά λάθη των ΦΕΚ.

.....

5) Δήμος Γόμφων α) Επί διετιαν¹. Τασίου Λάμπρου Κώνστα (σημ.συντ. Τάτσης ;) ...
(ακολουθούν 57 ονόματα)

Με δεδομένο την καταστροφή των αρχείων πολλών κοινοτήτων της περιοχής μας, ο κατάλογος των ονομάτων των στρατευσίμων ενέχει και ένα δημογραφικό ενδιαφέρον. Όπως θα παρατηρήσει κανείς υπάρχουν αρκετά επώνυμα τα οποία συναντά κανείς και σήμερα, άλλα έχουν εξαφανισθεί και άλλα είναι ελαφρώς διαφοροποιημένα. Για όσους είμαι βέβαιος ότι η καταγωγή τους είναι από τη Δρακότρυπα (τότε Σκλάταινα), τους καταχώρησα με έντονη γραφή και όπου θεωρούσα απαραίτητο πρόσθεσα σχετική σημείωση με το ορθό επώνυμο. Υπάρχουν βεβαίως και αρκετοί των οποίων το επώνυμο παραπέμπει στον ίδιο τόπο καταγωγής πχ. Αθανασίου, Αντωνίου, Γεωργίου, Δραγάτης, Ρίζου, Σέμπρος, Χαλκιάς κλπ αλλά δεν ήταν δυνατή η ταυτοποίησή τους. Εκείνο που θα μπορούσα να πω σχεδόν με βεβαιότητα, είναι ότι η ηλικία όλων των κληθέντων ήταν το 21ο έτος. Από τους προαναφερόμενους έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον η περίπτωση του πρώτου κατά σειρά των υποχρεωμένων σε διετή θητεία, ο οποίος αναφέρεται ως Τασίου Λάμπρος του Κώστα. Θεωρώ ότι πιθανότατα πρόκειται για τυπογραφικό λάθος και ότι το ορθό επώνυμο είναι Τάτσης. Δεν είχα τη δυνατότητα της τεκμηρίωσής του αλλά το γεγονός ότι το 1859 φέρεται ως έτος γέννησης του Αποστόλου Τάτση, ο οποίος έχει το ίδιο πατρώνυμο, συνηγορεί στην υπόθεση ότι ο Λάμπρος θα μπορούσε να ήταν μικρότερος αδελφός του. Κυρίως όμως τα δύο επόμενα στοιχεία που παρουσιάζω παρακάτω επιβεβαιώνουν την άποψη αυτή.

Γ. Λιποταξία και στρατοδικείο

Στο ΦΕΚ 386 της 29/9/1884 και με τον αριθμό 2641 δημοσιεύτηκε η εξής πρόσκληση: «περί προσκλήσεως εις δίκην του στρατιώτου του 3 πυρ. ταγ. Λάμπρου Κ. Τάτση»

Ποιος μπορεί να ξέρει για ποιο λόγο ο «ειρημένος» Λάμπρος Κ. Τάτσης την «κοπάνησε» από τη μονάδα του και κατηγορήθηκε για λιποταξία. Όντας ένας από τους 8 μόνο υπόχρεους σε διετή θητεία στο σύνολο των 65 καταταγέντων, μήπως θεώρησε τον εαυτό του αδικημένο; Ή, μήπως η πράξη του οφείλεται σε κάποιο σοβαρό οικογενειακό πρόβλημα; Ή, μήπως πάλι κανένας έντονος έρωτας φούντωσε στα σωθικά του; Η συνέχεια ωστόσο καταγράφηκε λίγους μήνες αργότερα, όταν εν ονόματι του Βασιλέως των Ελλήνων Γεωργίου του Α', ο νεαρός στρατιώτης καταδικάστηκε σε φυλάκιση δυο ετών.

Τώρα, εάν από τον Σεπτέμβριο του 1884 έως τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους ο στρατιώτης του 3ου τάγματος πυροβολικού μεγάλωσε κατά 2 ολόκληρα χρόνια (από 22 έγινε 24!) ίσως δεν έχει και τόση σημασία! Σημαντικό όμως είναι ότι οι πληροφορίες μας για τον καταδικασθέντα σταματούνε εδώ και δεν υπάρχει πλέον καμία μαρτυρία για την μετέπειτα τύχη του Λάμπρου Κ. Τάτση, ο οποίος «εξαργύρωσε» τη διετή φυλάκισή του με τη σημερινή δημοσιότητα έπειτα από έναν ολόκληρο και ένα τέταρτο του αιώνα!

http://www.drakotrypa.gr/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=36&Itemid=205 .

1914-1918 - □ ΝΕΑ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΟΣ

Κατά τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο (1914 - 1918), οι Έλληνες άρχισαν να εγκαταλείπουν την Αλικαρνασσό για να αποφύγουν από την μια την υποχρεωτική επιστράτευση (σεφερμπελικ) λόγω του πολέμου και από την άλλη τα τάγματα εργασίας (αμελέταμπουρού), που επάνδρωναν όσοι από τους άνδρες ήταν άνω των 45 ετών και δε στρατεύονταν. Εκεί στα βάθη της Μικρασίας, πέθαιναν από τις κακουχίες, την πείνα και τις ασθένειες δουλεύοντας σε λατομεία, ορυχεία, διανοίξεις δρόμων και αλλού, σε εξοντωτικές συνθήκες.

Στις πολλαπλές κακουχίες των στρατολογούμενων προστέθηκε και η εχθρική συμπεριφορά των ντόπιων πληθυσμών, στους οποίους η τουρκική διοίκηση παρουσίαζε τους Έλληνες στρατιώτες σαν αιχμάλωτους πολέμου. Στην ουσία τα εργατικά τάγματα ήταν στρατόπεδα συγκεντρώσεως για την εξόντωση του δυναμικότερου στοιχείου του Ελληνικού πληθυσμού. Για να τα αποφύγουν οι Έλληνες εξαγόραζαν τη θητεία ξεπουλώντας την περιουσία τους, οι φτωχότεροι κατέφευγαν στα βουνά. Έτσι χαρακτηρίζονταν λιποτάκτες και οι οικογένειές τους αντιμετώπιζαν τα σκληρά αντίποινα της εξουσίας. Με την αναδρομική αργότερα κατάργηση της εξαγοράς της στρατιωτικής θητείας σημειώθηκαν χιλιάδες λιποταξίες και ακολούθησε κύμα εκτελέσεων λιποτακτών.

www.nea-alikarnassos.gr/

1921 - ΣΑΓΓΑΡΙΟΣ

Αύγουστος 1921: Η ελληνική προέλαση ως το Σαγγάριο και οι ήττες στα τέλη Αυγούστου σήμαναν την εγκατάλειψη του αρχικού σχεδίου και την υποχώρηση του στρατού στην προηγούμενη αμυντική γραμμή. Οι απώλειες των Ελλήνων ήταν μεγάλες, τα πυρομαχικά είχαν εξαντληθεί, ο ανεφοδιασμός ήταν ελλιπής, τα κρούσματα απειθαρχίας και λιποταξιών αυξάνονταν.

<http://www.imxa.gr/>

1941 - ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΙΩΝ

Μετά από σύντομη αλλά εντατική εκπαίδευση στου Γουδή οι Δωδεκανήσιοι εθελοντές ορκίστηκαν στις 12 Ιανουαρίου 1941 και παρέλαβαν την πολεμική σημαία του Συντάγματος. Το Σύνταγμα Δωδεκανησίων είχε διοικητή τον έφεδρο αντισυνταγματάρχη Ιωάννη Νικολάου και περιελάμβανε 3 Τάγματα υπό τους εφέδρους ταγματάρχες Μάρκο Κλαδάκη, Παναγιώτη Γεωργαντόπουλο και Κωνσταντίνο Δρανδάκη. Όλοι οι αξιωματικοί είχαν πολεμική εμπειρία από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, το Μακεδονικό Μέτωπο ή την Μικρασιατική εκστρατεία

Στις σελίδες 217-218 ο Κλαδάκης αναφέρει ορισμένα ενδιαφέροντα περιστατικά για τα τμήματα υποστήριξης του Συντάγματος Δωδεκανησίων. «Όπως ανέφερεν ο Διοικητής του Λόχου τούτου (ενός εκ των τριών του Χ Συνοριακού Τομέα), ουδεμίαν εμπιστοσύνην είχεν εις τους άνδρας του, καθ' όσον άλλοι μεν τούτων, λόγω καταγωγής ή διαπαιδαγωγήσεως ήσαν υπόπτου εθνικής συνειδήσεως, άλλοι κοινωνικά αποβράσματα, πάντες δε εστερούντο παντελώς πειθαρχίας». Η πληθώρα σλαβικών και τουρκικών τοπωνυμίων σε επίσημους χάρτες του ΓΕΣ εκδόσεως 1932-3, μερικά εκ των οποία δεν έχω μπορέσει ακόμη να αντιστοιχίσω με τα σημερινά ελληνικά, αντανακλά ενδεχομένως την εθνική καταγωγή των κατοίκων καθώς και την παραπάνω καταγραφόμενη χαλαρή εθνική συνείδηση των ντόπιων πληθυσμών.

Όπως καταγράφει, εκτός από την «ύποπτη εθνική συνείδηση» έπρεπε να αντιμετωπισθούν και κρούσματα λιποταξίας από καθαρή δειλία: «Εν αντιθέσει προς τους άνδρας του Συντάγματος Δωδεκανησίων οι άνδρες αυτοί, τόσον του Λόχου προκαλύψεως όσον και της Διμοιρίας πολυβόλων Χότσκις, είχαν το ηθικόν των εις λίαν χαμηλόν επίπεδον, εις σημείον, ώστε να σημειωθούν εκ μέρους των λιποταξίαι ενώπιον του εχθρού, ευθύς άμα της μετ' αυτού επαφής ως και εγκαταλείψεις θέσεων. Εδέησεν να ληφθώσι, ως προηγέλη, σκληρά κατ' αυτών μέτρα, να ανατεθή εις ειδικά τμήματα η συνεχής επίβλεψις αυτών και να διαταχθή όπως βάλλεται και εκτελείται επί τόπου πας όστις εξ αυτών ήθελεν εγκαταλείπει την θέσιν του. Αυτά, δια να συγκρατηθώσι, και υποχρεωθώσι να παραμείνουν οι παραμένοντες εις τας θέσεις, εις τας οποίας ετάχθησαν. Το θλιβερώτερον δε και τραγικώτερον ήτο, ότι και οι αξιωματικοί των τμημάτων τούτων, προκαλύψεως και Χότσκις, ημιλλώντο εις ανανδρίαν και δειλίαν τους άνδρας των, πράγμα, το οποίον με ηνάγκασε να λάβω εναντίον αυτών αυστηρά μέτρα, ακόμη δε και να χειροδικήσω εναντίον ενός εγκαταλείψαντος την θέσιν του και παρασύραντος το τμήμα του μετ' αυτού προς τα οπίσω, ευθύς ως εξεδηλώθη εχθρική επίθεσις εις τι σημείον του Τομέως.

Ήσαν πράγματι δειλοί και ανανδροι οι ούτως συμπεριφερθέντες αξιωματικοί ή μήπως όργανα πέμπτης φάλαγγος και με την πρώτην ευκαιρίαν επεχείρησαν να διασπείρουν τον πανικόν και την σύγχυσιν;»

http://www.kosisland.org/history/dodec_regim/dodec_regim.htm

1946-1949 - ΕΜΦΥΛΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Οι μαζικές λιποταξίες

Του Νίκου Μαραντζίδη

Ο εμφύλιος πόλεμος αποτέλεσε μια τραγική στιγμή για την ελληνική κοινωνία. Οι άνθρωποι που είτε πήραν μέρος σε αυτόν ως ένοπλοι είτε υπέστησαν ως άμαχοι τις συνέπειές του έζησαν μια βαθιά τραυματική εμπειρία.

.....

Ο αριθμός των λιποτακτών από τις τάξεις του ΔΣΕ υπήρξε μεγάλος, και σε κάποιες περιπτώσεις πήρε χαρακτήρα μαζικής φυγής σε τέτοιο βαθμό, ώστε να προκηρυχθεί βραβείο για τη μονάδα του ΔΣΕ που θα είχε τους λιγότερους λιποτάκτες! Οι διαδοχικές στρατιωτικές αποτυχίες του ΔΣΕ λειτούργησαν ανασταλτικά στη στρατολογία εθελοντών με συνέπεια τη διαρκώς αυξανόμενη ανάγκη βίαιης στρατολόγησης. Η πίστη ότι οι φαντάροι του Εθνικού Στρατού ήταν στην πλειονότητά τους αριστεροί και «μόλις θα τους δινόταν ευκαιρία θα ακολουθούσαν τους αντάρτες [...] αποδείχτηκε αβάσιμη» (Δ. Κατσή).

Στις μονάδες του Αρχηγείου Δυτικής Μακεδονίας, που καταγράφει μεθοδικά - για προφανείς λόγους - τον αριθμό των λιποτακτών, τους πρώτους μήνες του 1948 οι λιποταξίες υπολογίζονταν σε αρκετές εκατοντάδες άτομα, όταν η συνολική δύναμη (ΑΔΜ και 670 μονάδα) ήταν περίπου 6.000 μαχητές. Σε γενικές γραμμές, από τα στοιχεία του Αρχείου Βλαντά που διαθέτουμε, λιποτακτούσαν την κρίσιμη περίοδο του 1948 περισσότεροι από 100 μαχητές τον μήνα, γεγονός που δημιουργούσε απελπισία στην ηγεσία του ΔΣΕ λόγω της αδυναμίας να βρεθούν εφεδρείες.

Πηγή αρχείο Βλαντά

Ο κ. Νίκος Μαραντζίδης διδάσκει Πολιτική Επιστήμη στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Πηγή: ΤΟ ΒΗΜΑ, 29/4/07

2002

Απαλλάχθηκε χθες, με καθυστέρηση 53 ετών, από το Πενταμελές Στρατοδικείο Ιωαννίνων, ο 76χρονος Δημήτριος Βάγιας, ο οποίος το 1949, λίγο πριν από το τέλος του εμφυλίου πολέμου, είχε εγκαταλείψει τον τακτικό στρατό, όπου υπηρετούσε, και είχε προσχωρήσει στο Δημοκρατικό Στρατό.

Το ένταλμα σύλληψής του εκκρεμούσε από τότε διότι ο Βάγιας είχε διαφύγει στη Σοβιετική Ένωση, απ' όπου επέστρεψε στην Ελλάδα μετά την αμνηστία του 1974.

Ξαφνικά, πριν από λίγο καιρό επιδόθηκε νέο ένταλμα σύλληψής του για «αυτομόληση προς τους ενόπλους στασιαστές», με αποτέλεσμα να προκληθεί σάλος και να παρέμβει ο πρωθυπουργός Κώστας Σημίτης, που ζήτησε την παύση της δίωξης.

Χθες η υπόθεση εκδικάστηκε στο Στρατοδικείο Ιωαννίνων, χωρίς την παρουσία του Δ. Βάγια ή συνηγόρου του και έκλεισε και τυπικά, αφού το κακούργημα για το οποίο κατηγορείται

έχει παραγραφεί (πέρασε πάνω από 25ετία από τη διάπραξη του και επί πλέον αμνηστεύτηκε με το Π.Δ. 519 του 1974).

Το Στρατοδικείο απάλλαξε έξι ακόμη κατηγορούμενους που διώκονταν για λιποταξία από την εποχή του Εμφυλίου.

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, Σάββατο 23 Φεβρουαρίου 2002